

(по рукописям X-XI веков) / Под ред. Р.М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. – 2 изд., стереотип. – М. : Русский язык, 1999. – 842 с.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2018.

*Гашимова А., студ.,
Институт филологии КНУ им. Тараса Шевченко, Киев*

НАЗВАНИЯ ЛАНДШАФТОВ В СТАРОУКРАИНСКОМ ЛИТЕРАТУРНОМ ЯЗЫКЕ XVIII В. (НА МАТЕРИАЛЕ ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ И БАСЕН Г. СКОВОРОДЫ)

В статье на материале названий ландшафтов, зафиксированных в текстах поэтических произведений и басен Г. Сковороды, показана специфика перехода от старого к новому украинскому литературному языку, а также выяснено, существует ли преемственность между этими этапами развития украинского литературного языка.

***Ключевые слова:** названия ландшафтов, староукраинский литературный язык, новый украинский литературный язык, преемственность, Григорий Сковорода.*

*Hashimova A., stud.
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

THE NAMES OF LANDSCAPES IN OLD-UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE OF XVIII CENTURY (BASED ON POETIC TEXTS AND FABLES BY SCOVORODA)

The article is based on materials of the names of landscapes and traces the process of transition from old to new Ukrainian literary language. Basing on comparative analysis, it was determined whether there is continuity between these development stages of Ukrainian literary language.

***Key words:** names of landscapes, old Ukrainian literary language, new Ukrainian literary language, continuity, Hrygorii Skovoroda.*

УДК 81'27

*Гдешинська А.В., студентка
Институт филології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ МЕДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Статтю присвячено аналізу прагматичної адаптації англomовних публіцистичних текстів медичної тематики. Розглянуто причини прагматичної адаптації, а також характеристики адресатів повідомлення. У фокусі уваги також знаходиться питання медичної грамотності адресатів як основна умова прагматичної адаптації медичних текстів.

***Ключові слова:** прагматична адаптація, адекватне сприйняття, адресат тексту, перекладу, підготовані та не підготовані читачі.*

Постановка проблеми. Прагматична адаптація є запорукою адекватного перекладу, оскільки під час перекладу необхідно враховувати характеристики адресатів тексту перекладу та рівень їх знань у певній галузі. Для перекладу медичних текстів головною причиною прагматичної адаптації тексту перекладу є саме рівень знань цільової аудиторії в галузі медицини, тобто рівень медичної грамотності. Саме тому, перекладаючи публіцистичні тексти медичної тематики, перекладач повинен вдаватися до прагматичної адаптації, адже рівень медичної грамотності аудиторії тексту оригіналу може значно різнитися з рівнем медичної грамотності аудиторії тексту перекладу. Окрім того, англomовні тексти медичної тематики можуть належати до наукового стилю, який характеризується високим відсотком вузькоспеціалізованих термінів. Такі тексти створюються для підготованих читачів, яким не потрібні пояснення цих лексичних одиниць. Перекладачу, який відтворюватиме такий текст для непідготованих читачів, тобто тих, які не є спеціалістами в цій галузі, необхідно буде адаптувати текст до потреб цільової аудиторії. Без орієнтації на особистісні характеристики адресатів тексту перекладу переклад не матиме такого самого впливу, як на адресатів тексту оригіналу.

Таким чином, **актуальність** статті полягає у висвітленні значення прагматичної адаптації у створенні адекватного перекладу текстів медичної тематики. **Метою** статті є розгляд прийомів та стратегій прагматичної адаптації публіцистичних текстів медичної тематики. **Завдання статті** – конкретизувати передумови застосування прагматичної адаптації для адекватного сприйняття тексту перекладу цільовою аудиторією.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи переклад з однієї мови на іншу, перекладач вдається до перекладацьких адаптацій, які передбачають певні зміни тексту оригіналу. Адаптація тексту для іншомовної аудиторії є однією з найактуальніших проблем сучасного перекладознавства.

Вагомий внесок у дослідження проблеми прагматичної адаптації у перекладі зробили такі вітчизняні перекладознавці, як В.В. Демецька, В.І. Карабан, Я.Й. Рецкер, Н. Рудницька та А.Л. Семенов, а також зарубіжні дослідники Е. Честерман, Е. Вагнер, М. Бейкер, І. Салдалья, які дослідили різні аспекти прагматично зумовлених трансформацій, що їх використовують для того, щоб текст перекладу належно відтворював комунікативно-прагматичну функцію оригіналу.

В.В. Демецька у своїй дисертації на тему “Теорія адаптації в перекладі” пише, що адаптація – це тип перекладу з домінантною прагматичною настановою та орієнтацією на стереотипи очікування носіїв мови-реципієнта й культури-реципієнта. Дослідниця переконана, що адаптивні перекладні тексти – це тексти, створені на основі адаптивних стратегій перекладу, які, в свою чергу, спрямовані на переважне використання мовних і культурних моделей реципієнта та виразну прагматичну орієнтацію текстів перекладу на свою (іншомовну й іншокультурну) аудиторію [1, с. 5].

У зарубіжній літературі з перекладознавства знаходимо визначення поняття прагматичної адаптації: “прагматична адаптація означає певні зміни змісту чи форми тексту оригіналу з метою створення тексту перекладу, який відповідає потребам нової комунікативної ситуації, на яку впливають екстралінгвістичні фактори” [5, с. 63].

Можемо сказати, що метою прагматичної адаптації є забезпечення адекватного сприйняття вихідного повідомлення рецептором перекладу. Перекладач враховує, що рецептор перекладу належить до іншого мовного колективу, ніж рецептор оригіналу, володіє іншими знаннями і життєвим досвідом, має іншу історію і культуру. У тих випадках, коли подібні розходження можуть перешкодити повноцінному розумінню вихідного повідомлення, перекладач усуває ці перешкоди, вносячи в текст перекладу необхідні зміни, вдаючись до прагматичної адаптації. Основна прагматична задача перекладу такого тексту полягає в тому, щоб створити мовою перекладу текст, що має здатність здійснювати аналогічний вплив на рецептора перекладу [3, с. 135-137].

Орієнтуючись на “звичайного” рецептора, перекладач враховує те, що повідомлення, цілком зрозуміле читачам оригіналу, може бути незрозумілим читачам перекладу, внаслідок відсутності в них необхідних фонових знань. У таких випадках перекладач вводить у текст перекладу додаткову інформацію, таким чином заповнюючи відсутні знання та допомагаючи рецептору зрозуміти текст оригіналу. У деяких випадках адекватне розуміння повідомлення рецептором перекладу може бути досягнуте шляхом вилучення деяких невідомих йому деталей.

One area that is particularly badly affected in people with FFI is the thalamus. Hence the debilitating insomnia (5).

У людей з патологічним безсонням особливо страждає таламус, глибинна ділянка мозку, яка відповідає за сон. У цьому й криється причина виснажливої відсутності сну (4).

Цей приклад дуже цікавий, оскільки, по-перше, в тексті оригіналу (на відміну від тексту перекладу) ми зустрічаємо абревіатуру “FFI”, а, по-друге, тим, що в тексті перекладу додано відсутнє в оригіналі пояснення. Абревіатура перекладена словосполученням, а не відповідною їй абревіатурою ФСБ (фатальне сімейне безсоння). У тексті перекладу бачимо, що перекладач додав пояснення терміна “таламус”. Усе це вказує на різницю у рівні знань аудиторії тексту оригіналу та перекладу, і тому, щоб текст перекладу адекватно сприймався цільовою аудиторією, перекладач зробив його простішим, розтлумачивши абревіатуру та додавши пояснення анатомічного терміна.

Their analysis came up with a clear and significant link between increasing alcohol consumption – specifically of wine – and decreasing rates of ischaemic heart disease (heart disease caused by the build-up of fatty deposits inside the blood vessels supplying the heart) (6).

Їхній аналіз виявив зв'язок між підвищенням рівня споживання спиртного, а саме вина, і зниженням числа випадків ішемічної хвороби серця (3).

Цей приклад демонструє нам, що текст оригіналу створювався для непідготовлених читачів, оскільки ми зустрічаємо в оригіналі пояснення терміна “ischaemic heart disease”. У перекладі це пояснення вилучено тому, що переклад створювався для підготовлених читачів, які мають вищий рівень знань, ніж читачі тексту оригіналу.

Тексти медичної спрямованості характеризуються набором різноманітних термінів та скорочень. Останні викликають значні труднощі при перекладі, оскільки скорочення, як правило, відомі лише вузькоспеціалізованим фахівцям, а абревіатури часто є омонімічними, тобто в двох різних вузькоспеціалізованих галузях медицини вони означатимуть абсолютно різні поняття. Завданням перекладача є не тільки правильно

перекласти аббревіатури та терміни, але й забезпечити їх адекватне розуміння цільовою аудиторією.

Health Under-Secretary Enrique Domingo said many parents were refusing to get their children vaccinated for polio, chicken pox and tetanus (7).

Заступник міністра охорони здоров'я Філіппін Енріке Домінго заявив, що багато батьків відмовляються вакцинувати дітей від поліомієліту, вітряної віспи та правця (2).

У цьому прикладі ми зустрічаємо і скорочення, і багатозначний термін. Скорочення “polio” відповідає терміну “poliomyelitis”. Цей приклад нам ще раз показує, що знання медичних скорочень є вкрай важливим для медичних перекладачів.

Що ж до багатозначного терміна “tetanus”, то він може перекладатися як *правець, судома, спазм*. Під час вибору одного зі значень багатозначного терміна перекладачеві допомагає контекст. Саме він і підказав перекладачу, як правильно перекласти цей термін.

Перекладаючи медичні тексти, перекладачу доводиться адаптувати одиниці чужої метричної системи до національної, а також способи подання дат, часу та чисел у тексті згідно з нормами цільової мови [2, с. 156]. Саме тому, перекладаючи медичні тексти, перекладач повинен орієнтуватися в одиницях вимірювання, які використовуються у різних країнах, і, якщо необхідно, робити перерахунки відповідних показників у систему одиниць вимірювання цільової аудиторії. Наприклад:

They can assess it themselves by sniffing one of the following: the patient's breath just 2in from the nose of the doctor, the contents of a spoon which has been scraped across the top of the tongue, unwaxed floss which has been passed between the back teeth or a petri dish containing the patient's saliva that's been left in an incubator at 99F for five minutes (8).

Вони оцінюють за допомогою нюху такі речі: дихання пацієнта в 5 см від його обличчя, запах з ложки, якою провели по поверхні язика. А також досліджують невощену зубну нитку, якою почистили між задніми зубами, або ємність із слиною пацієнта, яку п'ять хвилин протримали в інкубаторі при температурі 37 градусів за Цельсієм (1).

Говорячи про адресатів, для яких здійснюються переклади текстів медичної тематики, то їх слід відразу розділити на дві окремі категорії:

1. підготовлені, тобто ті читачі, які є фахівцями в цій галузі;
2. непідготовлені, тобто ті читачі, які не є фахівцями в цій галузі.

Перекладаючи медичні тексти, перекладач повинен зважати, на якого читача має бути розрахований його переклад – на пересічну особу, тобто непідготовленого читача медичних текстів, чи особу, яка належить до практичної спільноти, тобто підготовленого читача, який є фахівцем у медичній сфері [4, с. 30].

Прагматична адаптація медичних текстів, головним чином, спрямована на рівень знань цільової аудиторії, саме тому такий критерій, як медична грамотність постає ключовим у процесі прагматичної адаптації тексту перекладу. Простіше адаптувати медичні тексти, які, як і в мові перекладу, так і в мові оригіналу призначені для підготовлених чи непідготовлених читачів. Значно важче адаптувати тексти, які мовою оригіналу створювалися для фахівців медичної сфери, а при перекладі їх цільовою

аудиторією виступають невідготовлені читачі чи навпаки. Такі тексти різнитимуться за змістом та формою, але матимуть однаковий прагматичний вплив, що й є найголовнішим при перекладі, адже завдання перекладу полягає не у точному відтворенні оригіналу, а у передачі головної мети.

Окрім того, перекладач медичних текстів повинен брати до уваги не тільки рівень знань цільової аудиторії у медичній сфері, але також не забувати і про інші чинники, такі, як освіта, вік, етнічна належність, володіння мовою тощо. Тільки досконало вивчивши цільову аудиторію, перекладач, за допомогою прагматичної адаптації, може створити переклад, який матиме такий самий вплив, як і оригінал на своїх реципієнтів.

Висновки. На основі викладених вище фактів та власного аналізу можемо сформулювати висновок, що прагматична адаптація текстів перекладу забезпечує адекватне сприйняття та розуміння тексту реципієнтами повідомлення. Завдяки внесеному певним змінам у текст перекладу перекладач досягає бажаного впливу на цільову аудиторію. Перекладаючи медичні тексти, він повинен зважати, на якого конкретно читача має бути розрахований його переклад, – на невідготовленого читача медичних текстів чи підготовленого читача, який є фахівцем у медичній сфері. Саме тому рівень медичної грамотності цільової аудиторії є важливим фактором під час перекладу медичних текстів. Перекладач текстів медичної тематики повинен брати до уваги не тільки рівень медичної грамотності цільової аудиторії, йому також не слід забувати про інші чинники, як освіта, вік, етнічна належність адресата, рівень володіння мовою, які також впливають на сприйняття тексту перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демецька В.В. Теорія адаптації в перекладі : дис...д. філол. наук. – К., 2008. – 580 с.
2. *Еррера Мендісабаль, Арміда В.* Особливості відтворення культурно-специфічної інформації в технічних документах / *Еррера Мендісабаль, Арміда В.* // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки: науковий журнал / Відп. ред. Г.В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – Кн. 1. – С. 155-158.
3. *Комиссаров В.Н.* Современное переводоведение. Учебное пособие. – М. : ЭТС. – 2002. – 424 с.
4. *Поворознюк Р.В.* Переклад медичних текстів: теорія та практика: Монографія. – К. : Видавець Заславський О.Ю., 2017. – 224 с.
5. *Kosonen, Panu.* Pragmatic Adaptation: Skeptics vs. Creationists. Jyväskylä: University of Jyväskylä Publishing, 2011. – 129 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. BBC News Україна. 4 міфи про неприємний запах з рота. – 7.10.2017. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-41529634> (дата звернення 27.03.2018) – Назва з екрана.
2. BBC News Україна. На Філіппінах вправ рівень щеплень через французьку вакцину. – 5.02.2018. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42942154> (дата звернення 28.03.2018) – Назва з екрана.
3. BBC News Україна. Скільки алкоголю справді не шкодить здоров'ю? – 14.10.2017. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-41615100> (дата звернення 27.03.2018) – Назва з екрана.
4. BBC News Україна. Як довго ми можемо не спати. – 13.09.2017. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/vert-earth-41231270> (дата звернення 28.03.2018) – Назва з екрана.
5. BBC News. How long can

we stay awake? – 23.02.2015. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/future/story/20150220-how-long-can-we-stay-awake> (дата звернення 28.03.2018) – Назва з екрана. 6. BBC News. Is alcohol actually bad for u? – 2.09.2015. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/future/story/20150901-is-alcohol-really-bad-for-you> (дата звернення 27.03.2018) – Назва з екрана. 7. BBC News. Philippines gripped by dengue vaccine fears. – 3.02.2018. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-asia-42929255> (дата звернення 28.03.2018) – Назва з екрана. 8. BBC News. The biggest myths about bad breath. – 4.10.2017. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/future/story/20171004-the-biggest-myths-about-bad-breath> (дата звернення 27.03.2018) – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2018 р.

*Гдешинская А.В., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

ПРАГМАТИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ МЕДИЦИНСКОЙ ТЕМАТИКИ

Статья посвящена анализу прагматической адаптации англоязычных публицистических текстов медицинской тематики. Рассмотрены причины использования прагматической адаптации, а также характеристики адресатов сообщения. В фокусе внимания также находится вопрос медицинской грамотности адресатов как главный фактор прагматической адаптации медицинских текстов.

Ключевые слова: прагматическая адаптация, адекватное восприятие, медицинская грамотность, адресат текста перевода, подготовленные и неподготовленные читатели.

*Hdeshynska A.V., student
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

PRAGMATIC ADAPTATION OF MEDIA MEDICAL ENGLISH TEXTS

The article analyzes pragmatic adaptation of media medical English texts. Reasons for pragmatic adaptations are defined along with the target audience's characteristics. The article also highlights the issue of readers' health literacy which is the key factor for pragmatic adaptation of medical texts.

Keywords: pragmatic adaptation, adequate understanding, health literacy, target reader, special-ist and non-specialist readers.

“КУЛЬТУРНА ЗБРОЯ” ЯК СКЛАДНИК КОНСЦІЄНТАЛЬНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано використання вербальних культурних текстів і витворів мистецтва як засобів гібридної та консцієнтальної війни проти України. Детально розглянуто функціональне призначення та використання культурного контенту з метою пропаганди, ідеологізації, етнокультурної асиміляції, розсіювання ідентичності та конструювання квазіідентичності, хаотизації свідомості, трансляції міфів та конструювання антиукраїнських наративів.

Ключові слова: гібридна війна, консцієнтальна війна, стратегічні наративи, пропаганда, ідентичність, патогенні тексти, міфи, антиукраїнський дискурс.

Російська агресія проти України вже традиційно осмислюється та досліджується науковцями в парадигмі гібридної війни. Визначальною особливістю **гібридної війни**, що вирізняє її з поміж інших типів військових конфліктів, дослідники називають **поєднанням мілітарного складника (використання зброї, армії та техніки) з численними немілітарними**: диверсійно-терористичним, хакерським (кібернетичним), економічним, дипломатичним, юридичним, інформаційним, психологічним, культурним, комунікаційним, мовним, інтерпретаційним тощо [9].

Певні вияви російської агресії немілітарного типу мотивовані розробленою російськими військовими, психологами та ідеологами **концепцією консцієнтальної війни**, метою якої є **ураження та знищення певних типів свідомості**. Ураження свідомості відбувається за допомогою розповсюдження комунікативними каналами образів і текстів, які руйнують роботу свідомості, а також шляхом руйнування способів та форм ідентифікації особистості щодо певних спільнот, що призводить до деперсоналізації та зміни форм самовизначення [3].

Засоби консцієнтальної війни здатні **знижити загальний рівень свідомості** людей; **зруйнувати стійку систему світоглядних цінностей**, замінити їх різними ціннісними симулякрами, що призводить до **знищення родової та культурної пам'яті** людей, а також **пенхотизації і невротизації суспільства**, що робить суспільство повністю керованим; **зруйнувати традиційні механізми самоідентифікації** та замінити їх механізмами **ідентифікації нового типу**; впровадити в суспільство спеціально **сконструйовану матрицю цінностей**, норм поведінки і реакцій; **знищити здатність ставити глобальні і стратегічні цілі**, що призводить до **руйнування суб'єктності цілих етносів і народів**; здійснити **цивілізаційне перевербування** етносів і народів [2].

Російська агресія ведеться **безпосередньо та опосередковано**, за допомогою численних **організацій прикриття (front organizations)** – підконтрольних політичних партій, чиновників, релігійних організацій, громадських організацій, засобів масової комунікації, лідерів думок тощо – так званої **“п'ятої колони”**.